

Jaarverslag **KNB 2010**

KNB

Colofon

Uitgever

Koninklijk Verbond van
Nederlandse Baksteenfabrikanten (KNB)

Ontwerp en druk

Coers en Roest bv,
ontwerpers bno | drukkers Arnhem

Velp, mei 2011

KNB en de door KNB ingeschakelde derden hebben aan de inhoud en samenstelling van deze documentatie de grootst mogelijke zorg besteed. De betrokken organisaties en bedrijven aanvaarden echter geen enkele aansprakelijkheid voor het gebruik van de gegeven informatie in deze documentatie of gedane aanbevelingen.

© Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van KNB.

ETC Expo Culemborg

Architect KFS Architecten Montfoort

Inhoudsopgave

- Blz. 4 Bouwen doe je met bouwkeramiek
- Blz. 6 Rode cijfers in een inktzwarte omgeving
- Blz. 8 Eenvoud dient mens en maatschappij
- Blz. 10 Uit klei gebakken
- Blz. 12 Van minder meer naar meer minder
- Blz. 14 'When tradition builds a future'
- Blz. 16 Van ambachtelijk handwerk naar druktoets
- Blz. 18 Kennis als succesfactor
- blz. 20 Baksteen biedt structuur en identiteit
- Blz. 22 De mensen achter KNB
- Blz. 23 KNB ledenlijst

Bouwen doe je met bouwkeramiek

Voorwoord

Een stapel bakstenen staat symbool voor bouwen. De zeer forse krimp van de economie in 2009 trok in 2010 diepe sporen in de bouw en in de bouwambachten.

De stevige winterperiode aan het begin en eind van 2010 deed daar nog een schepje bovenop. Voor de toekomst lijkt bouwen vooral verbouwen, uitbouwen en voortbouwen te worden. Onze industrie biedt daarvoor een goede basis, zowel in letterlijke als figuurlijke zin.

Stilstand

2010 was een jaar met weinig beweging. Het jaar startte met een stevige winter en eindigde ermee. Alleen al om die reden viel de bouwproductiviteit terug. De val van het kabinet Balkenende IV in het vroege voorjaar en de langdurige formatie die daarop volgde leidde tot een lange periode van besluiteloosheid. Niet in de laatste plaats was er de economische stilstand of zelfs krimp, zoals in de bouw. Na de eerste klappen bij architectenbureaus, was er op grote schaal terugval bij projectontwikkelaars en kondigden steeds meer gemeenten een bouwstop af. Bepaald zorgelijk is dat met de krimp in de bouw ook de instroom van nieuwe vakmensen voor de bouw onder druk komt te staan. Teken aan de wand is dat binnen de KNB-regeling 'stenen voor het metselonderwijs' in 2010 wederom minder stenen werden aangevraagd. Onderzoek leert dat dit moet worden verklaard uit een kleiner aantal metselleerlingen op bovendien minder locaties. Het daagt uit tot het bevorderen van instroom maar ook tot innovaties in metsel- en straatwerk.

Harde klappen

De baksteenindustrie kreeg het in 2010 hard te verduren. Na twee jaren op rij van dalende afzetten moest ook in 2010 weer een min worden genoteerd. De afzet metselbaksteen zakte met maar liefst 15% ten opzichte van 2009 en ook de afzet straatbaksteen liep terug (-6%). De totale omzet van de baksteenindustrie zakte diep in het rood: - 21%.

Machinale pakketten

De afzet van machinale pakketten straatbaksteen steeg in 2010 spectaculair (+ 63%). Dat betekent dat van iedere 3 verkochte straatbakstenen er 1 in een machinaal pakket wordt afgeleverd.

Als wordt bedacht dat de machinale verwerking van de gebakken klinker nog maar enkele jaren terug bijna onmogelijk was, is dit een prima resultaat. Het is mogelijk gemaakt door fabrikanten die geloven in hun product en bereid zijn te investeren in innovatieve technieken.

Naakte cijfers

Deze trots en inzet steekt schril af tegen de nakende waarheid van de cijfers. Deze tonen dat in 12 jaar tijd de productie en afzet van de baksteen nagenoeg is gehalveerd. Dat zegt niets over de waardering voor het gebakken product, deze is onverminderd hoog, maar wel over het bouwvolume als geheel. De cijfers tonen ook het in de loop der tijd gedaalde geveloppervlak, onder invloed van een lager aandeel grondgebonden woningen in de totale woningproductie.

Toekomst: andere soorten bouw

Inmiddels is duidelijk dat de (bouw-)economie als laatcyclische sector voorlopig niet kan profiteren van de opwaartse trend in andere sectoren. En wellicht zal het bouwvolume ook nooit meer worden als iedereen gewend was. Grootschalige uitleggebieden lijken verleden tijd, kantoren zijn er in overvloed, overheden zitten krap bij kas en consumenten missen vertrouwen in de woningmarkt. De toekomst is aan het ver-, uit- en voortbouwen!

Nadenken

Hoewel voor de naaste toekomst hoop is te putten uit de cultuur-historische verankering van de baksteen in Nederland zal de baksteenindustrie voor de langere termijn serieus moeten nadenken over een nieuwe toegevoegde waarde voor gevels en wegen. Een serieuze uitdaging is een wijziging van de focus op de baksteen als bouwproduct naar bijvoorbeeld de geïntegreerde keramische gevel als bouwsysteem. Hierbij biedt het benutten van de materiaalkenmerken van keramiek in functie van duurzaamheid onvermoede mogelijkheden.

Heroriëntatie

Maar ook het allengs meer dwingende nationale en vooral Europese beleid dwingt tot een heroriëntatie door onze industrie. Waar beleidstermen als 'resource efficiency', 'bio based economy' en 'Roadmap to a low carbon economy' de toon zetten zal de conclusie moeten zijn dat de baksteenindustrie over de volle breedte in beweging moet komen. Om te vernieuwen, te innoveren, maar ook om meer van zich te laten horen. Want onbekend maakt onbemind, zo leren ons de ervaringen uit het meerjarige duurzaamheidsprogramma van onze koepelorganisatie Verenigde Keramische Organisaties (VKO).

Werkbezoeken

Het voorgaande was een van de redenen dat onze industrie in 2010 herhaald gastheer was voor Nederlandse politici en Europarlementariërs. Tijdens hun werkbezoeken maakten zij kennis met de praktijk van onze maakindustrie en hoorden over de mogelijkheden van

de baksteen. Maar zij vernamen vooral ook van de vele positieve inspanningen van de baksteenindustrie op het gebied van een duurzame samenleving.

Een ander voorbeeld is de branchebrede verkenning binnen de meerjarenafspraken MJA3 naar emissie- en energiesparend produceren in de toekomst. Het Plan van Aanpak voor een Routekaart ontmoette in dit kader eind 2010 een positief besluit van de Rijksoverheid. Het schept een nieuwe uitdaging voor de komende jaren.

Weer een ander voorbeeld betreft de in de loop van 2010 samen met de vakbonden vastgestelde arbocatalogus. Het bevestigt de serieuze omgang met arbeidsomstandigheden in de baksteenindustrie. Dat betekent niet afstand nemen van de kenmerken van het proces, maar wel dat een arbeidsgerelateerde belasting van mensen alleen binnen verantwoorde kaders plaats mag hebben.

Grootse toekomst

De baksteenindustrie heeft een groots verleden, maar zal hard moeten werken om ook een grootse toekomst tegemoet te gaan. Met de baksteen en kennis van keramische processen heeft de industrie echter goede troeven in handen.

De collectieve belangenbehartiging via KNB heeft dat evenzeer. Dat werd in het verslagjaar onderstreept met een verlenging van het predicaat 'Koninklijk'. Het Besluit onderstreept het respect en de waardering voor het werk van KNB en het vertrouwen in haar werk voor de toekomst.

Tegelijk markeert het nieuwe perspectieven voor onze industrie en illustreert het dat onze keramische bouwproducten vanuit de functie én het materiaal prima passen in de context van de nieuwe tijd. Bouwen doe je met bouwkeramiek!

P.J.M. Wijman,
Voorzitter

*V.l.n.r.:
P.J.M. Wijman (voorzitter)
mr. E.L.J. van Hal (directeur)*

Rode cijfers in een inktzwarte omgeving

Afzet en marktontwikkeling

Metselbaksteen is een gewild bouwproduct: het is natuurlijk en vertrouwd, onderhoudsarm met een prettige uitstraling en kent een lange levensduur.

Niet voor niets wordt de metselbaksteen al eeuwenlang verwerkt in gebouwen.

Tegelijk leidt een forse wijziging in de bouwproductie tot een forse wijziging in de afzet van metselbaksteen.

Het bevestigt de noodzaak om andere vormen van toegevoegde waarde te onderzoeken.

“In de baksteenindustrie heb ik een dankbare innovator op het gebied van duurzame producten en systemen getroffen.”
Prof. J.D.M. (Anke) van Hal MSc PhD,
Center for Sustainability, Nyenrode Business Universiteit

Algemene beeld

2010 was voor de bouw een zeer slecht jaar, geen enkele schakel in de bouwketen uitgezonderd. Volgens opgave van het EIB ging in 2009 en 2010 samen maar liefst 15% productie verloren, gingen ruim 2.000 bouwbedrijven failliet en liep de werkgelegenheid fors terug. Volgens dezelfde bron leek eind 2010 het begin van een voorzichtig herstel te zijn begonnen. De orderportefeuilles van architecten leken een lichte stijging te vertonen, de orderportefeuilles bij de bouwbedrijven leken licht toe te nemen en de vraag naar woningbouwvergunningen vanuit marktpartijen leek weer wat aan te trekken.

Bij deze waarnemingen past de nodige reserve. Consumenten zijn terughoudend, mede onder invloed van aanscherping van regels voor hypotheek. Ook van een opleving in de private utiliteitsbouw moet op korte termijn niet te veel worden verwacht. Anders is dat met de renovatiemarkt die najaar 2010 een krachtige steun kreeg met een tijdelijke verlaging van het btw-tarief op arbeidsintensief onderhoudswerk.

Woningnieuwbouw

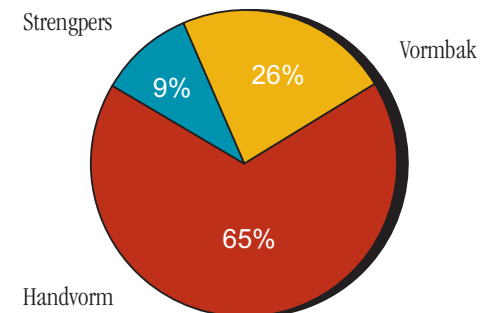
In 2010 daalde het aantal opgeleverde woningen fors. Volgens CBS-opgave kwamen er in het verslagjaar 55.999 nieuwe woningen gereed. Dit is ruim 32% minder dan in 2009 (82.932) waarbij wordt aangetekend dat dit laatste cijfer om administratieve redenen sterk vertekend is te achten. Ook na correctie resteert evenwel een forse daling van ruim 11%. Het aantal in 2010 gereedgekomen woningen is het laagste aantal sinds 1952 (54.000) en ver onder de top die in 1974 werd bereikt (155.000).

Tegenover de zeer forse daling van het aantal opgeleverde woningen staat een eveneens forse daling van het aantal verleende bouwvergunningen voor zowel koop- als huurwoningen. Dit aantal zakte met 16% tot 61.028.

Afzet metselbaksteen op historisch dieptepunt

De afzet metselbaksteen in 2010 was aanzienlijk lager dan begin van het verslagjaar nog werd voorzien. In 2010 kelderde de afzet metselbaksteen met maar liefst 15% ten opzichte van 2009 tot 744 mln. WF. Het vormt een absoluut dieptepunt in de historie van de Nederlandse baksteenindustrie. Hoewel de export het met een lichte plus van 2% beter deed daalde de binnenlandse afzet van de Nederlandse metselbaksteen dus evenzeer tot historische diepten tot net boven 600 mln WF.

Specificatie van de soorten afzet naar fabricagetypen

De import van metselbaksteen daalde licht. Oorzaak lijkt het aantrekken van bouwmarkten in de omliggende landen in combinatie met een Nederlandse markt die door prijsdruk op bouwmaterialen minder interessant als afzetgebied is geworden. Hierdoor steeg het uitvoersaldo licht.

Sterke groei afzet machinale pakketten straatbaksteen

Hoewel de afzet straatbaksteen in 2010 met 6% terugliep tot 338 mln. WF groeide de afzet machinale pakketten spectaculair. Werd in 2009 nog 62 mln. WF straatbaksteen als machinaal verwerkbaar pakket afgeleverd, in 2010 is dit gegroeid tot maar liefst 102 mln WF (+63%). Dat betekent dat van iedere 3 verkochte straatbakstenen er 1 in een machinaal pakket wordt afgeleverd.

1) Alleen 'gewone soorten' metselsteen.

2) Statistiekpost 6904.10.000, berleid tot WF op gewichtsbasis
(1 WF = 1,73 kg).

3) Incl. de medewerkers van de fabrieken waar bijzondere soorten
(vnl. poreuze) metselbaksteen worden geproduceerd.

4) Na bertelling.

Bouw is laacyclisch

De algehele verwachting is dat de bouw in 2011 enige groei zal vertonen (+1%) vooral onder invloed van het aantrekken van de voor de baksteenindustrie relevante woningniewbouw (+ 5%). Echter komt deze lichte groei na een daling van ruim 15% onder het niveau van vlak voor de crises zodat er eerder sprake van is dat in 2011 de bodem wordt bereikt dan dat sprake is van een echte opleving. Vanaf 2012 lijkt de bouw zich verder te gaan herstellen en ook over een breder front. Voor de afzet metselbaksteen in 2011 zal deze bouwprognose een beperkt opwaartse beweging betekenen.

Productie, voorraad en afzet metselbaksteen (gewone soorten)

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Productie (x 1 mln WF)	metselbaksteen ¹⁾	1.289	1.276	1.258	1.119	1.048	1.105	1.147	1.133	1.169	1.056	861	719
	straatbaksteen	172	210	253	240	223	296	334	379	375	404	355	364
Afzet (x 1 mln WF)	metselbaksteen ¹⁾	1.372	1.306	1.197	1.113	1.130	1.123	1.110	1.149	1.155	1.063	876	744
	straatbaksteen	160	185	223	232	232	294	355	330	361 ⁴⁾	384	361	338
Eindvoorraad (x 1 mln WF)	metselbaksteen ¹⁾	500	503	562	569	484	466	504	487	508	502	487	461
	straatbaksteen	50	83	115	118	114	116	114	162	174	194	189	215
Uitvoer (x 1 mln WF)	baksteen	344	262	189	183	234	242	213	234	255	188	152	153
Invoer (x 1 mln WF)	baksteen ²⁾	188	156	125	120	122	132	93	118	98	100	109	100
Aantal werknemers ³⁾		1.602	1.663	1.704	1.590	1.538	1.417	1.458	1.515	1.513	1.544	1.417	1.357
Omzet in mln euro's		290	277	260	249	239	268	291	339	370	358	332	261

Eenvoud dient mens en maatschappij

Duurzaamheid

Duurzaamheid hoeft niet synoniem te zijn voor duur, moeilijk of onbekend.

Duurzaamheid gaat vooral over milieu- en energiebesef,

het benutten van kansen en verbeteren wat al goed is.

Het is ook verantwoord wat je doet, rentmeesterschap tonen

en innoveren in het belang van toekomstige generaties.

De baksteenindustrie heeft hierin verrassend veel te bieden.

Als onderdeel van het meerjarige brancheprogramma 'Keramiek Blijvend Goed' was KNB in 2010 actief om de (h)erkenning van het duurzame karakter van haar keramische bouwproducten verder te optimaliseren. Naast kennisoverdracht en bewustwording is het programma ook gericht op het uitvoeren van objectief en onafhankelijk onderzoek om in kennisleemten te voorzien. Een voorbeeld daarvan is eerder door Deltares verricht onderzoek waaruit het vernieuwbare karakter van klei, de grondstof voor baksteen, bleek.

Verder bevat het programma stimulansen om nieuwe mogelijkheden te verkennen. Daarbij kan de baksteen zelf als uitgangspunt worden genomen. Maar evenzeer kunnen de goede keramische materiaal-eigenschappen dienen als basis voor nieuwe systemen met een meerwaarde op het gebied van bijvoorbeeld energiebesparing.

"Zonder duidelijke (tijds)horizon heeft duurzaamheid geen enkele betekenis."

*Dr. Ir. H (Haico) van Nunen,
Consultant BouwbulpGroep*

Het belang van levensduur

Een juiste en realistische aanname van de levensduur van gebouwen en materialen is een belangrijk, maar lastig objectief te bepalen onderwerp. Toch is het van groot belang omdat veel milieurekenmodellen, LCA's, maar ook de Nationale Milieudatabase met een bepaalde levensduur rekenen.

KNB deed in 2010 samen met de Stichting Verenigde Keramische Organisaties (VKO) vooronderzoek rond dit thema. Het resulteerde in het document 'Het belang van levensduur op milieubeoordeling van gebouwen'. Dat werd aangeboden aan de toonaangevende adviesbureaus op dit gebied. Met het document beoogt VKO een start te geven aan een bredere discussie over het belang van levensduur bij het meten van milieuprestaties en de aanname van de juiste grootheid.

World Sustainable Building Conference

Niet zonder reden werd het VKO-document over levensduurbenadering geaccepteerd als 'abstract' (gespreksthema) voor de World Sustainable Building Conference 2011 in Helsinki. Een ander 'abstract' betreft het onderzoek van Deltares naar de vernieuwbaarheid van klei. De inzendingen van 2010 maken deel uit van de voorbereidingen om in 2011 vanuit de Europese koepel TBE de kwaliteiten van de baksteen en keramische dakpan onder de aandacht van het internationale publiek te brengen. Eerder werd de conferentie in Melbourne en Tokio georganiseerd.

Duurzaamheid bestrating: forse besparing CO2

Hoezeer een realistische levensduur bepalend kan zijn voor de uitkomsten van onderzoek bleek uit een in 2010 - in opdracht van de gemeente Amsterdam - door Ingenieursbureau Tauw verrichte studie. In het kader van het duurzaam inkoopbeleid van Amsterdam werd opdracht gegeven tot een vergelijkende beoordeling van de duurzaamheid van de gebakken klinker en de betonnen straatsteen.

Uit het onderzoek - nota bene buiten iedere betrokkenheid van de baksteenindustrie tot stand gekomen - bleek dat de uitstoot van CO2 en het verbruik van materialen lager is wanneer baksteen in plaats van betonstraatsteen wordt toegepast. De conclusie is gebaseerd op de hele levensperiode van een wegconstructie (100 jaar). Tauw hanteerde bij gebakken klinkers een uitvalpercentage van 20% bij regulier onderhoud. Zij stelden voorts dat wanneer deze uitval verlaagd kan worden er nog een aanzienlijk grotere CO2-winst is te behalen. Uit eerder onderzoek van Adviesbureau Haskoning - in opdracht van KNB - bleek een gemiddelde levensduur van straatbaksteen van 125 jaar en een uitvalpercentage van circa 10%.

Om de onderzoeksresultaten in perspectief te plaatsen berekende Tauw dat de keuze voor gebakken klinkers in Amsterdam 237 kton CO2 bespaart. Dat is gelijk aan de jaarlijkse uitstoot van 26.000 huishoudens!.

Onderzoek luchtkwaliteit

In het kader van de inspanningen van de keramische industrie op het gebied van duurzame innovatie en productverbetering onderzocht ingenieursbureau M+P het effect van titaniumdioxide (TiO₂) op het milieu. TiO₂ wordt ondermeer toegepast op straatsteen om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Aan de hand van deskresearch concludeerde M+P dat de bewezen effecten in de buitenpraktijk minimaal zijn. Verder bleek er veel onbekendheid en/of discussie over andere milieueffecten van TiO₂. De uitkomsten van het onderzoek werden door VKO, waarin KNB deelneemt, op open wijze gecommuniceerd om een transparante discussie over de gerechtvaardigheid van milieuclaims op gang te brengen.

Opstellen Europese normontwikkeling

KNB was in 2010 via VKO actief betrokken bij het opstellen van de Europese normen voor het op eenduidige wijze meten van de duurzaamheid van bouwproducten en gebouwen. De verschillende dimensies van duurzaamheid (ecologisch, sociaal en economisch) dienen daarbij te worden beoordeeld. Ternauwernood kon de introductie van een zeer ongunstige indicator voor zware bouwmaterialen in de Europese normalisatie-arena worden voorkomen. De normen voor de ecologische dimensie van duurzaamheid konden daarmee in de eindfase worden gebracht. Daarentegen zal de uitwerking van de normen - met bepalingmethoden voor de sociale en economische dimensies van duurzaamheid - nog wel de nodige tijd kosten.

Onbekend maakt onbemind

Velen zijn onbekend met de duurzaamheidskwaliteiten van keramische bouwmaterialen, zoals gevel- en straatbaksteen. Om daarin verandering te brengen verschenen in 2010 op www.vko-keramiek.nl korte filmpjes over de relatie tussen de keramische industrie, kleiwinning, het ontstaan van nieuwe natuur en de bijdrage van kleiwinning aan rivierveiligheid. De filmpjes bleken zich in een goede belangstelling te kunnen verheugen.

Verder werd in 2010 inbreng geleverd aan evenementen van derden, zoals het congres 'Duurzaam Inkopen Loont' in Zeist en het 10e Nationaal Symposium Woningcorporaties in Rotterdam. Ook werden in het verslagjaar inhoudelijke bijdragen geleverd, zoals aan de Dag van de Openbare Ruimte in Houten, de Nationale Dubodag in Bussum en de NEN Studiemiddag Normontwikkelingen Duurzaamheid van Bouwwerken.

Bidbook Duurzame samenleving

Van geheel andere aard was het Bidbook voor een duurzame samenleving dat in 2010 werd voorbereid. Deze originele uitgave vormde de afsluiting van het Innovationlab dat VKO samen met Business University Nijmegen in 2009 in Almere uitvoerde. Het Bidbook belicht de rol die bouwkeramische producten - zoals de baksteen - spelen bij duurzame ontwikkeling op basis van de zeven Cradle to Cradle-principles. Hiertoe worden de ook internationaal aanvaarde beginselen van duurzaamheid uitgewerkt naar keramische producten op alle schaalniveaus: de wijk, de straat, het gebouw, het bouwdeel.

*nieuwbouw bredeschool te Crooswijk Rotterdam,
Architekt De Zwarte Hond Rotterdam,
foto's Frank Prudon*

Uit klei gebakken

Van oudsher is rivierklei de grondstof voor baksteen.

Het is een natuurlijke grondstof die volop in Nederland is te vinden en in 2009 de status van 'vernieuwbare grondstof' verwierf.

De winning van klei in de uiterwaarden van de grote rivieren gebeurt op een duurzame manier met respect voor flora en fauna.

De paradox is dat juist door die zorgvuldige winning nieuwe natuur is ontstaan die nu zo stevig wordt beschermd dat het nieuwe winningen bemoeilijkt.

“Door natuurlijke opslibbing vult de grondstof klei zich in het uiterwaardengebied weer aan: klei blijkt een vernieuwbare grondstof die, net als bijvoorbeeld hout, duurzaam kan worden geëxploiteerd.”

*Dr M.J. (Michiel) van der Meulen,
TNO Geologische Dienst Nederland*

Duurzaam uiterwaardenbeheer

In vakkringen wordt kleiwinning de groene motor voor nieuwe natuur genoemd. Dat is niet voor niets want kleiwinning draagt bij aan een goede ruimtelijke kwaliteit. En dat op meerdere manieren!

Onder invloed van het belang van biodiversiteit speelt het convenant 'Levende Rivieren' van KNB en het Wereld Natuur Fonds van begin jaren negentig hierin een baanbrekende rol. De hiermee geïntroduceerde en sindsdien gepraktiseerde techniek van reliëfvolgend ontgleiden staat aan de basis van een duurzaam uiterwaardenbeheer door de baksteenindustrie. De fraaie resultaten langs de grote rivieren (Maas, Rijn en Waal) liggen voor het oprapen: de Millingerwaard ten oosten van Nijmegen, de Blauwe Kamer bij Wageningen, de Crobsche Waard bij Haften, Slot Loevestein bij Gorinchem, de Bemmelse buitenpolder en de Huissensche Waarden bij Arnhem. Dit zijn stuk voor stuk voorbeelden hoe economie en ecologie succesvol hand in hand kunnen gaan.

Riviergeveiligheid

Maar er is meer! Sinds midden jaren negentig heeft riviergeveiligheid, terecht, de volle aandacht. Het leidde tot een bestuurlijk klimaat waarin activiteiten in het uiterwaardengebied sterk gelimiteerd zijn geworden. De baksteenindustrie neemt hierin een bijzondere positie in doordat het de status van 'riviergebonden activiteit' heeft. Het daadwerkelijke ruimtebeslag van de fabrieken is zeer beperkt, terwijl met kleiwinning optimaal wordt bijgedragen aan riviergeveiligheid. Kleiwinning leidt tot verlaging van uiterwaarden en verruimt daarmee het rivierbed. In tijden van extreem hoog water krijgt de rivier zo meer ruimte. Kleiwinning is dus niet alleen de groene motor voor nieuwe natuur maar ook een blauwe motor voor riviergeveiligheid.

Stagnatie en onduidelijkheid Natura 2000

De landelijke bestuurscrises leidde in 2010 tot weinig voortgang in de implementatie van het Natura 2000-beleid in de voor onze industrie belangrijke Rijn-takken. Met het aantreden van een nieuw kabinet in de loop van 2010 werden de contouren van nieuw beleid zichtbaar. Onder invloed van onvermijdelijke bezuinigingen betekende dat onder meer minder diepgaand onderzoek naar de sociaal-economische effecten van de beheerplannen en schrappen van de nationale koppen op Europese regels. Los van de vertraging in de beleidsrealisatie die hiervan gevolg is, leidde het ook tot veel onduidelijkheid. En daarmee tot onzekerheid voor de betrokken ondernemers die inmiddels sinds 2008 met dit onderwerp doende zijn. Een ongewenste situatie!

Voorlichting toepassing Gedragscode

Na een intensieve voorbereiding werd begin 2010 door de minister van LNV de Gedragscode Flora- en faunawet 'Zorgvuldig winnen' goedgekeurd. Dit product van FODI, waarin KNB samenwerkt met andere industrieën van bouwgrondstoffen, is een handleiding voor een zorgvuldige winning van bouwgrondstoffen zoals klei. Hoewel toepassing van de Gedragscode vrijwillig is, is het geen vrijblijvende leidraad. Met het volgen van de Gedragscode geeft de winner toepassing aan de algemene zorgplicht uit de Flora- en Faunawet.

2010

Van minder meer naar meer minder

In zeker opzicht is energie naast klei als een grondstof voor baksteen te zien. Het gebruik van energie heeft zowel een milieu- als een kostencomponent. Beide motiveren de Nederlandse baksteenindustrie in de zoektocht naar minder, en naar andere mogelijkheden voor energiegebruik. De toekomst zal leren of het verslagjaar daarin een keerpunt heeft ingeluid.

Meerjarenafspraak Energie-efficiency

De baksteenindustrie neemt al sinds begin jaren negentig verantwoordelijkheid voor energie-efficiënt handelen. Een middel daartoe vormt de deelname in het energieconvenant met de Nederlandse overheid. De overheid ziet daarbij streng toe op de besparingsambitie. In 2010 hebben de baksteenfabrieken opnieuw tientallen maatregelen uitgevoerd uit de individuele energiebesparingsplannen. Deze maatregelen representeren steeds de meest recente stand van de techniek. Hoeveel daadwerkelijke energiebesparing dit in 2010 heeft opgeleverd, zal pas later blijken maar in 2010 bleek de totale energiebesparing in de grofkeramische industrie in 2009 (inclusief keramische dakpannenproductie) maar liefst 15% te bedragen.

In het systeem van de Meerjarenafspraak Energie-efficiency (MJA3) wordt het gebruik van duurzame energiebronnen slechts beperkt 'gewaardeerd'. De stimulans voor een verschuiving van grijze naar groene energiebronnen ontbreekt daardoor in feite. Toch schakelt de baksteenindustrie in toenemende mate over op elektriciteit, afkomstig van duurzame energie-opwekking. Het meest recente voorbeeld is overschakeling op zonne-energie door een van de leden van KNB. Het illustreert de ondernemendheid van de baksteenindustrie: 'the sky is not the limit'.

Routekaart naar 2030

Denkbaar is dat 2010 achteraf bekend komt te staan als het jaar van 'de grote omwenteling'. Feit is dat de sector in 2010 een Plan van Aanpak opstelde voor een 'Routekaart' met als doel een fundamentele energiebesparing te bereiken in 2030. De industrie denkt deze besparing te kunnen bereiken door doeltreffende transities in het productieproces en door multifunctionele en energiebesparende keramische producten en systemen aan de

markt te kunnen aanbieden. Het plan werd in het verslagjaar aan het ministerie van EL&I aangeboden waar het initiatief een gewillig oor ontmoette. Het was basis voor het Besluit Routekaart Bouwkeramiek door de Minister van EL&I.

Dit besluit maakt het mogelijk dat oriëntatie wordt gedaan op baanbrekend onderzoek naar procesinnovatie, innovatieve productontwikkeling en naar grondstofkringloopsluiting. Eind 2011 worden de eerste resultaten van het onderzoek verwacht.

CO₂-emissiehandel

Naast actieve deelname in het energieconvenant neemt de baksteenindustrie ook intensief deel aan de voorbereiding van het vernieuwde Europese systeem van CO₂-emissiehandel na 2012.

De uitstoot van eventuele extra emissies moet daarbij worden gecompenseerd door de aankoop van CO₂-emissierechten. Dit stimuleert de besparing op aardgas. In 2010 verminderde het gebruik van aardgas door de sector overigens al sterk waarmee ook de uitstoot van CO₂ daalde, overigens mede veroorzaakt door de lagere productievolumes.

In de voorbereiding van dit systeem bestond nadrukkelijke aandacht voor behoud van een goede en eerlijke concurrentiepositie voor bouwkeramische producten. Daarnaast ging aandacht uit naar de productbenchmarks voor met name metsel- en straatbaksteen. Herkenbare productbenchmarks zijn belangrijk vanwege het karakteristieke en onderscheidende karakter van de Nederlandse baksteen in vergelijking met die uit andere landen.

"Om concurrerend te blijven in de toekomst zal de industrie haar energieconsumptie moeten terugschroeven. De Routekaart is bedoeld om in beeld te brengen hoe deze toekomst en het pad ernaartoe eruit zou kunnen zien. De sector bouwkeramiek heeft in haar voorstudie laten zien dat er voldoende draagvlak en concrete ideeën zijn om een Routekaart uit te werken."

*Dr. Ralf Vermeer,
Beleidsmedewerker Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw & Innovatie*

2010

'When tradition builds a future'

De productie en toepassing van baksteen is onderworpen aan veel regels.

Voor een belangrijk deel zijn deze regels van Europese herkomst.

Het mag daarom geen verwondering wekken dat een effectieve behartiging van de belangen van de Nederlandse baksteenindustrie ook op Europees niveau van groot belang is.

"KNB is an active member of TBE/CU. It takes part in the development of our communication strategy and support our EU lobby action at national level and in the European Parliament with the support of its members."

*Christophe Sykes,
Secretary General TBE aisbl*

Samenwerking

In Europa is Tiles and Bricks Europe (TBE) de koepelorganisatie van fabrikanten van baksteen en van keramische dakpannen. KNB is lid van TBE. TBE op zijn beurt werkt nauw samen met andere Europese fabrikantenorganisaties voor keramische producten in Cérame-Unie (C-U). Cerame-Unie op haar beurt behartigt de gemeenschappelijke Europese belangen van alle industriële producenten van keramische materialen. Het is gevestigd in Brussel.

International

De laatste jaren heeft KNB steeds intensievere werkcontacten met TBE. Gezamenlijk wordt stevig antwoord gegeven op de talloze initiatieven, strategieën, beleidsambities en regels waarmee de Europese Commissie zo ondertussen welhaast dagelijks lijkt te komen. Het dagelijks werk op het KNB-kantoor in Velp kent hierdoor - over welhaast de volle breedte - een hoog internationaal gehalte.

Carbon leakage

Temidden van de zeer vele Europese onderwerpen ging in 2010 vooral veel belangstelling uit naar het komende Europese systeem van emissiehandel. Midden 2009 besloot de Europese Commissie de industrie van baksteen en keramische dakpannen niet op te nemen in de lijst van sectoren met 'carbon leakage'. Er is sprake van 'Carbon leakage' als risico bestaat dat productie verplaatst kan worden naar landen buiten de EU, waar geen handel is in CO₂. Deze bedrijven hebben daardoor een kostenvoordeel en kunnen beter blijven concurreren, buiten maar ook binnen de EU.

Het jaar 2010 is door TBE benut om de onjuistheid en ook de onredelijkheid van deze beleidskeuze aan te tonen. De uitsluiting van de lijst leidt immers niet alleen tot een kostenverhogende component voor onze industrie, maar het plaatst de baksteen ten onrechte ook in een 'non-level playing field' ten opzichte van andere bouwmaterialen. In de kostprijs van deze andere bouwmaterialen hoeft geen rekening te worden gehouden met de koop van emissierechten. Anders dan de industrieën van baksteen en keramische dakpannen die de rechten wel moeten kopen, krijgen deze sectoren de rechten immers kosteloos toebedeeld. Een niet te accepteren situatie!

Naast dit dossier waren er ook zeer veel andere zaken die de volle aandacht behoeften: het raw materials initiative, REACH, ecolabeling, ecodesign, green procurement, de E-PRTR, de IPPC-definite, origin marking, the Roadmap to a low carbon economy, dangerous substances, Natura 2000, SDA Silica etc. etc.

Werkbezoek

Om het werk van TBE en van Cerame-Unie op ook andere manieren te ondersteunen investeerde KNB in relaties met Nederlandse leden van het Europees Parlement. Tijdens de werkbezoeken van o.a. de Europarlementariërs Esther de Lange, Gerben Jan Gerbrandy en Lambert van Nistelrooij werd voor hen de invloed van Europa op de dagelijkse werkpraktijk in de keramische industrie zichtbaar. Deelname aan het jaarlijkse EPceramic Forum, het platform voor overleg en dialoog van de keramische industrie met het Europees Parlement, vormt een logisch vervolg.

2010

De ledenvergadering van TBE in Wenen in het najaar van 2010 werd benut om gezamenlijk te besluiten tot een meer krachtige communicatie en de vele kansen en voordelen van keramische bouwmaterialen vaker, breder en beter uit te dragen. 'When tradition built as a future'.

De Europese keramische industrie

De in Cérame-Unie samenwerkende Europese industrie van keramische producten is wereldleider op het gebied van uniek vormgegeven, kwalitatief hoogstaande keramische producten en realiseerde in 2010 een totale omzet van ca. 30 miljard Euro, ofwel 25% van de totale wereldomzet. De industrie biedt een directe werkgelegenheid aan 350.000 personen. Daarvan zijn ca. 50.000 mensen in dienst van fabrikanten van baksteen en keramische dakpannen. De keramische industrie produceert bakstenen, keramische dakpannen en tegels, sanitair, vuurvast, greswaren, aardewerk/serviesgoed, technische keramiek en biokeramiek.

Van ambachtelijk handwerk naar druktoets

Anno 2010 is de Nederlandse baksteenindustrie een hoogmoderne procesindustrie.

Onder vrijwel volledig geconditioneerde omstandigheden wordt de natuurlijke grondstof klei omgezet in een vormvast keramisch bouw materiaal. Zowel tijdens als na de productie waarborgt een uitgekiende logistiek dat geen andere hand dan die van de metselaar of straatmaker de eerste is die de baksteen aanraakt.

“In 2010 trof de Arbeidsinspectie enkele voor verbetering vatbare situaties aan. In overleg met de bedrijven en in goede samenwerking met o.a. KNB zijn deze werksituaties in kaart gebracht en werden voorzieningen getroffen. De sector pakte de materie serieus en voortvarend op. Dat zien we weleens anders!”

Dr. Mark Geers,

Landelijk projectleider Arbeidsinspectie SZW

Werken in de baksteenindustrie is letterlijk werken aan de toekomst van Nederland met eigentijdse arbeidsvoorwaarden en onder verantwoorde arbeidsomstandigheden.

Nieuwe CAO en veel arbo

Wat de collectieve arbeidsvoorwaarden betreft werd in de loop van 2010 in goede harmonie met de betrokken vakbonden een nieuwe - en gezien de marktomstandigheden realistische - CAO tot stand gebracht.

Wat de arbeidsomstandigheden betreft stond 2010 van meet af aan in het teken van veilig en gezond werken. Daar waren meerdere aanleidingen toe. Allereerst kwam een geheel nieuwe arbocatalogus tot stand. Voorts vond een branchebrede rapportage plaats in het kader van Europese afspraken tot beperking van de beroepsmatige blootstelling aan stof.

Verder vond in de sector een inspectieproject van de Arbeidsinspectie plaats. Tenslotte vormt een goed en aantoonbaar veiligheids- en gezondheidsbeleid inmiddels een onweersproken onderdeel van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Overigens verzorgde VKO later in 2010 hierover een samenvattende inbreng tijdens een Arbodag van VHP Ergonomie.

2010: nieuwe Arbocatalogus

Werkgevers en werknemers in de baksteenindustrie nemen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor goede arbeidsomstandigheden in de sector. In 2010 werd dit ingevuld met een gloednieuwe arbocatalogus voor de keramische procesindustrie. Kenmerken: eenvoudig, toegankelijk, transparant en begrijpelijk. Met de arbocatalogus van de branche wordt inhoudelijk aangesloten op de sectorbrochure die begin 2009 door de Arbeidsinspectie werd uitgegeven.

De arbocatalogus is terug te vinden op een door MKB Nederland en AWWN opgezette portal: www.keramische-industrie.dearbocatalogus.nl

Informeren is nog geen implementeren. Met het oog op een daadwerkelijke toepassing in de praktijk besteedde de Stichting Verenigde Keramische Organisaties (VKO) veel aandacht aan voorlichting en instructie over deze nieuwe regeling. Dat gebeurde centraal met een kick off-bijeenkomst en decentraal met workshops, cursussen en trainingen op de locaties. De VKO-aanpak stond later in het verslagjaar model voor de door de landelijke werkgeverskoepel AWWN in andere sectoren gehanteerde aanpak voor implementatie van arbocatalogi.

Stofbeheersing; Europees overleg en rapportages

KNB is al langer een actieve deelnemer aan Europese afspraken om de beroepsmatige blootstelling van werknemers aan respirabel stof stelselmatig te verminderen of te voorkomen. Basis is de Social Dialogue Agreement Silica. Ten behoeve van de tweede rapportageronde verleende ondernemerskoepel VNO-NCW via KNB medewerking aan een NEPSI-workshop in Nederland. Voorts werden andere sectoren in Nederland aangemoedigd om te rapporteren. Tenslotte werd sectorbreed zorg gedragen voor de eigen rapportages. De essentie is transparantie over de mate van vooruitgang in de verbetering van stofbestrijding op de werkplek. Op Europees niveau werd geconcludeerd dat - hoewel de rapportage in een economisch gezien moeilijke tijd is uitgevoerd - de resultaten een goede ontwikkeling schetsen.

2010

Investerings in stofbestrijding

Uit onafhankelijk onderzoek in opdracht van VKO is gebleken dat er in de afgelopen 10 jaar door de keramische industrie aanzienlijk is geïnvesteerd in technische stofbestrijdingsmaatregelen. Bij grofkeramische bedrijven zoals baksteenfabrieken gaat het dan bijvoorbeeld om het verplaatsen van stofvormende bronnen, het omkassen van stofbronnen, om de plaatsing van stofafzuiginstallaties, overdrukcabines en de ingebruikname van veegmachines. De kosten van deze maatregelen bedroegen per bedrijf tussen € 75.000 en € 1.000.000, afhankelijk van het type bedrijf en de maatregel. Op sectorniveau gaat het om vele tientallen miljoenen euro's.

Dialog met AI over fysieke belasting

KNB gaf in 2010 medewerking aan een interne bijeenkomst van de Arbeidsinspectie (AI) bij de start van een nieuw inspectieproject in de industrie van bouwmaterialen. Doel was om de deskundigheid bij de Arbeidsinspectie te verbeteren. Verder staat KNB altijd open om haar kennis te delen. Doel van het Inspectieproject was met name de fysieke belasting van werknemers te beoordelen. De bevindingen in dit project gaven eind 2010 aanleiding tot nader contact tussen de sector en de landelijke projectleiding van de AI.

Inzet was het verder borgen van een verantwoorde fysieke belasting door het treffen van passende technische en organisatorische maatregelen.

Bewezen inspanningen in het verleden door de keramische industrie leidden tot een open dialoog met als gezamenlijk doel te komen tot een inventarisatie van oplossingsrichtingen als basis voor een brancheproject fysieke belasting.

Vernieuwing opleidingen

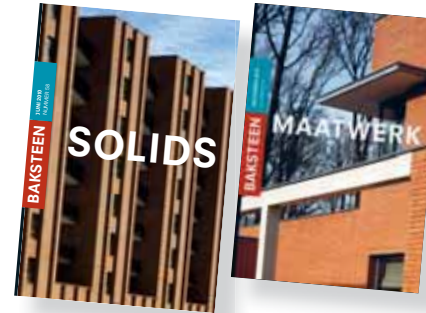
VKO, waarin KNB samen met de twee andere brancheorganisaties in de keramische industrie deelneemt, kent diverse sectorale opleidingsmogelijkheden. Medewerkers uit de keramische industrie, maar ook personen van daar buiten, kunnen daardoor hun kennis actualiseren en verder uitbouwen. Door de economische situatie genoodzaakt combineerden enkele bedrijven hun deeltijd-WW met een succesvolle aansluiting bij de VKI-cursus van VKO. De al langer bestaande Basiscursus keramiek werd vernieuwd en omgevormd tot een Post-HBO opleiding Keramiek.

In deze samen met Fontys Hogeschool verzorgde opleiding was sprake van een docentenwisseling en een actualisatie van de lesdictaten. Inhoudelijk werd verdieping aangebracht. Dit laatste heeft te maken met maatschappelijke ontwikkelingen rond duurzaamheid. Deze brengt bedrijven tot een heroriëntatie op de meerwaarde van de producten, eindigend in de behoefte tot innovatie. De nieuwe opleidingsopzet voorziet hierin, doordat meer diepgaand stil wordt gestaan bij de kenmerken van het keramisch proces, de grondstofrecepturen en de verrijkingsmogelijkheden.

Kennis als succesfactor

Kennis- overdracht

De baksteen is een technisch hoogwaardig, duurzaam product dat niet weg te denken is uit de Nederlandse architectuur. Naast de goede materiaaleigenschappen van het product speelt een goede kennis van ontwerp, detaillering en verwerking een bepalende rol in het bouwen met baksteen. KNB brengt deze kennis graag over naar hoofden en handen van ontwerpers, verwerkers, constructeurs, studenten en scholieren. KNB, uw kennis in baksteen!

Architectuurmagazine

Al ruim 20 jaar etaleert KNB aansprekende baksteenarchitectuur via het populaire magazine BAKSTEEN. In de eerste uitgave in 2010 werd stilgestaan bij solids en megablocks, gebouwtypen met een expressief gebaar naar de gebouwde omgeving. In de tweede uitgave werd gekeken naar de tegenpool: het vrijstaande woonhuis als het individualistische verzet tegen standaardisatie.

Metselonderwijs

Op een bescheiden wijze spant KNB zich al jaren op diverse manieren in voor goed en passend metsel- en voegonderwijs.

Binnen de KNB-sponsorregeling van stenen voor het onderwijs werden in 2010 bijna 1 miljoen metselbakstenen beschikbaar gesteld. Opvallend was dat het aantal gevraagde stenen dit jaar lager was dan in 2009. Dit lijkt te verklaren uit het feit dat er steeds minder metselleerlingen worden opgeleid op steeds minder locaties.

Verder was KNB in 2010 present op de netwerkdag van het Platform VMBO Bouwtechniek, presenteerde KNB samen met de Studiegroep Metselen nieuw lesmateriaal en uitgaven voor het onderwijs. Ook werd weer de Landelijke Studiedag voor Metseldocenten georganiseerd.

Hiertoe waren ruim 120 metseldocenten van het VMBO en de ROC's, maar ook vertegenwoordigers van (bouwopleidings-)bedrijven afgereisd naar de Cultuurcampus in Vleuterweide. In een ontspannen sfeer en met grote betrokkenheid van alle deelnemers werd kennis genomen van diverse lezingen en van informatie over de nieuwste baksteenproducten.

58e Metsel- en Voegkampioenschappen

Het Nationale Metsel- en Voegkampioenschap, in 2010 voor de 58e keer in successie georganiseerd, startte met een groot aantal regionale voorronden. Bij zeven Bouwopleidingsbedrijven in het hele land zetten circa 100 enthousiaste en gemotiveerde VMBO-leerlingen Bouwtechniek hun beste beentje voor om zich te plaatsen voor de landelijke finale. Deze vond eind april plaats in Veldhoven op het terrein van het Sondervick College. Inzet was een zestal te metselen en te voegen picknicktafels die na afloop door KNB-voorzitter Wijman officieel werden overgedragen aan de gemeente Veldhoven.

De landstitel en de eer van de 'Zilveren Troffel' ging in 2010 naar Bert van Heugten uit Lierop. Hij is van het Varendonck College in Someren; de 'Zilveren Voegspijker' werd gewonnen door Ronald Stijf uit Heerde, leerling van praktijkopleiding BGA-Nederland in Bostel en werkzaam bij voegbedrijf Gebr. Ter Velde in zijn woonplaats. Via de speciaal voor de wedstrijden om de 'Zilveren Troffel' en de 'Zilveren Voegspijker' ontwikkelde website www.metselwedstrijden.nl kon het verloop van de wedstrijden prima worden gevolgd.

"Je bent nooit te oud om te leren, maar een echte vakman begint er jong aan."

Harrie Huis in 't Veld,

Directeur Bouwopleiding Noord West Veluwe

2010

MasterClass Baksteen

Aan de negende MasterClass Baksteen gaven Hans Ruysenaars (Hans Ruysenaars architecten) en Jos van Eldonk (Soeters Van Eldonk Architecten) hun medewerking.

Doel van de Class is om kennis, inzicht en ervaring uit te wisselen over baksteenmetselwerk. Zowel de esthetische uitgangspunten als de technische mogelijkheden kwamen aan bod, maar de uitwerking in groepjes van een - door de masters zelf geformuleerde - ontwerpdracht vormde toch wel het belangrijkste en meest gewaardeerde deel van de dag. De MasterClass past in het aanbod van de BNA-Academy en draagt bij aan de periodieke beroepsopleiding van architecten.

Kennisnetwerk metselwerk

Nieuw in 2010 was het Kennisnetwerk Baksteenmetselwerk. KNB ziet in dit nieuwe platform een middel om kennis en standpunten op technisch vlak van baksteenmetselwerk te delen en beschikbaar te stellen. Op deze wijze kan kennis en expertise binnen de keten van baksteenmetselwerk beter worden benut en kunnen door de beroepspraktijk gedragen standpunten worden ontwikkeld.

Publicaties

KNB voorzorg diverse vakbladen van artikelen over o.a. metselwerktoepassingen over de constructieve veiligheid van gemetselde kopgevels en over metselen onder ongunstige weersomstandigheden. Verder liet KNB zich regelmatig horen over het duurzaamheidsprofiel van metsel- en straatbaksteen.

Baksteen biedt structuur en identiteit

Een goed samenspel van baksteen met ontwerp en uitvoering biedt zowel metselwerk als straatwerk kracht, letterlijk en figuurlijk. Ontwerp- en verwerkingszekerheid zijn daar cruciaal voor. Om die reden is KNB zowel nationaal als internationaal nauw betrokken bij studie en onderzoek die deze zekerheid verbetert maar ook nieuwe mogelijkheden verkent.

Aanpassing, inbreng en actualisering

De wereld van de bouwtechniek bestaat uit BRL's en URL's, KOMO, CE en zowel Europese als nationale productnormeringen via NEN, CEN en ISO. Voorts zijn er de bepalingen van STABU, Eurocodes en product- en procescertificatie via Commissies van Deskundigen van certificerende instellingen als KIWA en IKOBKKB. Verder zijn te noemen de documenten en aanbevelingen van kennisinstellingen als CUR, SBR en CROW. Tenslotte zijn er de diverse assessments en Europees geharmoniseerde testmethoden om gestelde kwaliteiten te borgen.

“De steeds strenger wordende eisen inzake duurzaam en energiezuinig bouwen creëren nieuwe kansen en uitdagingen voor baksteen als (constructief) bouw materiaal voor een goed geïsoleerde gebouwschil.”

prof.ir.-arch. D.R.W. Martens,

Leerstoel Steenconstructies, TU-Eindhoven,

Duidelijk mag zijn dat KNB de handen vol heeft om via de talloze werkgroepen, stuurgroepen, klankbordgroepen, spiegelgroepen en task forces op nationaal, internationaal en Europees niveau de baksteen te begeleiden in haar weg naar de beoogde eindbestemming in een gevel, een straat of een constructie.

In 2010 voerde KNB specifiek overleg over de aanpassing van BRL 1007 (metselbaksteen) aan het nieuwe Besluit bodemkwaliteit en de BRL 2360 voor straatbaksteen. Verder bood het inbreng in bijvoorbeeld de ontwikkeling van nieuwe richtlijnen voor spouwankers, het actualiseren van diverse SBR-referentiedetails en de totstandkoming van nieuwe SBR-referentiedetails voor passiefhuizen. Wat goed straatwerk betreft werd geparticipeerd in de CROW-commissie ‘mechanisch straten’ leidend tot publicatie 282.

Perspectief voor keramische buitenschil

De georganiseerde baksteenindustrie wil niet alleen meepraten en -denken over verbetering van bestaande toepassingen. Het wil ook betrokken zijn bij meer fundamentele initiatieven met beloften voor de baksteen in de toekomst. Om die reden ondersteunt het al vele jaren de leerstoel ‘Steenconstructies’ aan de TU Eindhoven (TU/e), maar heeft het in 2010 ook toenadering gezocht tot de nieuw leerstoel ‘Technology of the Building Envelope’. Deze leerstoel aan de TU/e beoogt onderzoek naar nieuwe en meer hoogwaardige functies van de buitenschil van gebouwen. KNB gelooft in de praktische betekenis daarvan voor de keramische buitenschil op termijn.

Verwerkingszekerheid

Samen met de Belgische Baksteen Federatie BBF liet KNB in 2010 bij het Belgische WTCB een onderzoek doen naar de mogelijkheden om de verwerkingszekerheid van baksteenmetselwerk verder te verbeteren. De bevindingen nodigden uit tot het doen van vervolgonderzoek, bijvoorbeeld om meer te weten te komen over de interactie tussen de mortel en de baksteen. Uit eerder onderzoek was al bekend dat ook een goede en niet te natte verwerking aanbeveling verdient. Om die reden publiceerde KNB reeds eerder een checklist voor uitvoeringsbesprekingen over baksteenmetselwerk. Het is een eenvoudig instrument om in de keten de communicatie tussen alle partijen die bij baksteenmetselwerk zijn betrokken te verbeteren.

Anticiperen op nieuwe tijden

Naast de baksteen heeft de gehele baksteenketen KNB's intensieve interesse. KNB ondersteunt de werkgroep Techniek Innovatie Regelgeving van metselkoepel AVM in het besef dat metselen en metselwerk niet altijd meer een vanzelfsprekende relatie hebben. Innovatie in de metselwerkindustrie is een van de antwoorden om alternatieven voor de toekomst te hebben.

Een goed voorbeeld van andere innovatie in de uitvoering vormt de sector van straatmakers. De Nederlandse straatbaksteenindustrie is voorstander van machinaal straten als norm bij ieder nieuw straatwerk.

Dat kan alleen indien de gehele keten zich hierop instelt. Om die reden zijn in de loop van 2010 op diverse productielocaties forse investeringen gedaan om gerobotiseerd te palletiseren. Hoewel gestandaardiseerde afmetingen worden gehanteerd bleek aan het eind van het verslagjaar deelname nodig aan een werkgroep om te komen tot verbetering van afspraken over de samenstelling van machinale bestratingspakketten.

Stapel op Stapelbouw

Stichting Stapelbouw is het platform voor kennisontwikkeling en -overdracht van de techniek van het stapelen van steenachtige materialen, zowel in de gevel als in de constructie. In Stichting Stapelbouw werkt KNB samen met koepelorganisaties van producenten van kalkzandsteen, cellenbeton, betonsteen en - vanaf 2010 - minerale wol.

Stapelbouw werkt nauw samen met de leerstoel Steenconstructies van de TU Eindhoven. In 2010 wisten zo'n 230 eerstejaars bouwkundestudenten van de TU Eindhoven tafels te maken van baksteen. Nodig waren 11.500 bakstenen en 2.300 meter touw! Bij dit Propedeuse-spektakel werd geen metselspecie gebruikt. Het spektakel werd gesponsord door KNB en de Stichting Stapelbouw.

Vanwege haar 20-jarig bestaan organiseerde Stichting Stapelbouw in 2010 een jubileumsymposium. Centraal stonden de thema's 'duurzaamheid' en 'klimaat' en de vraag wat de gevolgen daarvan zijn voor gestapelde steenconstructies in de toekomst. Duidelijk werd dat veranderingen in het klimaat de komende decennia belangrijke wijzigingen aan de gevel tot gevolg zullen hebben.

In 2010 rondde Stichting Stapelbouw een aantal onderzoeken en studies af. De medewerking aan het SBR-project 'duurzame constructieve veiligheid van gevels' leidde tot een publicatie over gemetselde gevels die onder alle gemeenten werd verspreid. Hiermee nam Stichting Stapelbouw verantwoordelijkheid voor een goede informatievoorziening. Het onderzoek door Ecofys naar 'De energiezuinige woning, op weg naar een EPC van 0.4' leverde inzicht op naar de invloed van bewonersgedrag op het werkelijke energieverbruik van gebouwen bij toepassing van de traditionele en de gemengde lichte bouwmethode. Naar het constructieve gedrag van uit metselwerk vervaardigde hoge wandliggers werd een verkennend deskresearch gedaan.

*Golfclubhuis Naarderbos, Naarden
DOG architecten, Sneek*

De mensen achter KNB

Koninklijk
verbond

Het Koninklijk Verbond van Nederlandse Baksteenfabrikanten (KNB) is - sinds 1884 - de brancheorganisatie van de Nederlandse baksteenindustrie. Lid zijn zowel nationale als multinationale ondernemingen die producent zijn van metselbaksteen, straatbaksteen en poreuze binnenmuursteen. KNB behartigt, nationaal en internationaal, de gezamenlijke belangen van deze ondernemingen op het gebied van grondstoffen, bouwproductie en normeringen. Verder draagt het zorg voor het ontwikkelen en overdragen van kennis. Hierbij gaat het om kennis over het ontwerpen met baksteen en over het verwerken van baksteen. Het wordt overgedragen naar de beroepspraktijk en naar het onderwijs (op alle niveau's). Tenslotte vertegenwoordigt KNB de baksteenindustrie bij afspraken met de overheid, daaraan verbonden instellingen en de vakbonden.

"In 2010 ontving ik van de Commissaris van de Koningin van Gelderland het bericht dat Hare Majesteit heeft besloten het recht tot het voeren van het predicaat Koninklijk opnieuw aan het Koninklijk Verbond van Nederlandse Baksteenfabrikanten toe te kennen voor een periode van 25 jaar."

P.M. van Wingerden-Boers
burgemeester gemeente Rbeden

Sinds 1 januari 2008 werkt KNB met de Algemene Vereniging voor de Nederlandse Aardwerkindustrie (AVA) en de Nederlandse keramische Dakpannenfabrikanten Corporatie (NEDACO) samen in de Stichting Verenigde Keramische Organisaties (VKO).

VKO behartigt de belangen van de gehele keramische (proces-)industrie op het gebied van milieu, energie, duurzaamheid, normeringen en certificeringen, alsmede arbeidsomstandigheden en vakopleiding. VKO verzorgt de personele ondersteuning van de in VKO samenwerkende brancheorganisaties, zoals KNB.

www.vko-keramiek.nl

Bestuur KNB

A. Blei
ir. G.J.E. Hoogerduijn Strating
A.J. van Ommen
mr. F.L.L.M. Terwindt, vice-voorzitter
ing. A.H.J. Wagener
P.J.M. Wijman, voorzitter

VKO-Bureau

mr. E.L.J. van Hal, directeur
ing. D. Smink, secretaris milieu en energie
ing. A. Mooiman, adviseur duurzaamheid en techniek
ing. G.A. Westenbroek, technisch-wetenschappelijk adviseur
mevr. A. Nijse, secretaresse
mevr. T. Snellink, secretaresse
mevr. J.M. Verheem, secretaresse

www.metselwedstrijden.nl

www.betrouwbaarbaksteen.nl

www.knb-baksteen.nl

Baksteen Helden BV

- Steenfabriek Engels Helden BV
- Steenfabriek Engels Oeffelt BV

Panningen tel. (077) 306 04 95
 Helden-Panningen tel. (077) 306 04 95
 Oeffelt tel. (0485) 36 14 44

Steenfabriek Biezeveld B.V.

Kerkdriel tel. (077) 474 29 20

Caprice Holding B.V.

- B.V. Steenfabriek Huissenswaard

Angeren tel. (088) 010 31 00

CRH Clay Solutions

- CRH Buggenum
- CRH De Bylandt
- CRH Façade Beek
- CRH Joosten Kessel
- CRH Joosten Wessem
- CRH Nuth

Neer tel. (0475) 51 81 00
 Buggenum tel. (0475) 59 16 66
 Lobith-Tolkamer tel. (0316) 56 62 33
 Beek (L.) tel. (046) 437 28 28
 Kessel (L.) tel. (077) 462 80 00
 Wessem tel. (0475) 56 24 46
 Nuth tel. (045) 52 44 321

Daas Baksteen Zeddam B.V.

- Daas Baksteen, Steenfabriek De Nijverheid B.V.
- Daas Baksteen, Steenfabriek De Vlijt B.V.
- Daas Baksteen Steenfabriek de Volharding B.V.

Azewijn tel. (0314) 65 16 44
 Azewijn tel. (0314) 65 16 44
 Azewijn tel. (0314) 65 16 44
 Winterswijk tel. (0314) 65 16 44

“St. Joris” Keramische Industrie b.v.

Beesel (L.) tel. (077) 474 01 00

Steenfabriek Gebrs. Klinkers B.V.

Maastricht tel. (043) 347 83 33

Steenfabriek Linssen B.V.

Kerkrade tel. (045) 541 12 22

Steenfabriek “De Rijswaard” BV

Aalst (Gld.) tel. (0418) 55 22 21

Rodruza BV

- Steenfabriek Rossum BV
- BV Steenfabriek De Zandberg

Nijmegen tel. (024) 322 49 60
 Rossum (Gld.) tel. (0418) 66 76 00
 Gendt tel. (0481) 42 7122

Steenindustrie Strating b.v.

Oude Pekela tel. (0597) 61 39 20

Steenfabriek Vogelensangh

Deest tel. (0487) 51 24 59

Vandersanden B.V.

- BV Steenfabriek Hedikhuizen
- BV Steenfabriek Spijk

Spijk tel. (0316) 56 64 00
 Hedikhuizen tel. (0316) 56 64 00
 Spijk tel. (0316) 56 64 00

Wienerberger B.V.

- Wienerberger Steenfabriek Bommel
- Wienerberger Steenfabriek Doorwerth
- Wienerberger Steenfabriek Erlecom
- Wienerberger Steenfabriek Haaften
- Wienerberger Steenfabriek Heteren
- Wienerberger Steenfabriek Kijfwaard Oost
- Wienerberger Steenfabriek Kijfwaard West
- Wienerberger Steenfabriek Nuance
- Wienerberger Poriso Brunssum
- Wienerberger Steenfabriek Schipperswaard
- Wienerberger Steenfabriek Thorn
- Wienerberger Steenfabriek Wolfswaard
- Wienerberger Steenfabriek Zennewijnen

Zaltbommel tel. (0418) 59 71 11
 Haalderen tel. (0481) 46 39 24
 Doorwerth tel. (026) 339 29 84
 Erlecom tel. (024) 663 20 36
 Haaften tel. (0418) 59 73 01
 Heteren tel. (026) 472 20 14
 Pannerden tel. (0316) 37 95 70
 Pannerden tel. (0316) 37 95 70
 Afferden (L.) tel. (0485) 53 12 36
 Brunssum tel. (045) 563 52 33
 Echteld tel. (0344) 61 36 56
 Thorn tel. (0475) 56 12 55
 Opheusden tel. (0488) 44 33 67
 Zennewijnen tel. (0344) 61 36 56

Florijnweg 6
6883 JP Velp (Gld.)
Postbus 153
6880 AD Velp (Gld.)

T +31 (0)26 384 56 30
F +31 (0)26 384 56 31

E www.knb-baksteen.nl
I knb@knb-baksteen.nl